

La nova Itàlia: Berlusconi i els altres

Silvio Berlusconi, li diuen *Sua Emittenza*, era el quart empresari privat d'Itàlia. Que no és poc. De la mà de les seues bones relacions amb Bettino Craxi va venir una ascensió mediàtica que el portà a controlar, ell sol, el 45% de l'audiència televisiva i una bona part de la premsa italiana. Però sembla que no en tenia prou. El 26 de gener d'enguany va anunciar que entrava en política i va fundar aquesta cosa (partit? club?) que es diu Forza Italia. Va veure clar que el final de la DC i l'ascens dels feixistes deixava un espai de dreta civilitzada al descobert i s'hi va llançar de ple. No es pot negar que ha anat ràpid, molt ràpid.

Berlusconi té cinc fills. Entre ells, dues nenes, Barbara, de deu anys, i Eleonora, de vuit. Totes dues van a l'Escola Rudolf Steiner de Milà. I la gràcia és que aquesta escola considera en el seu ideari educatiu que la televisió és perniciosa per als xiquets. Per això les dues filles de Berlusconi només miren la televisió una hora el diumenge. Ah!, i sempre acompanyades del pare.

En menys d'un trimestre Berlusconi ha organitzat un autèntic exèrcit de proselitistes, que a la fi l'han portat a la victòria. Ho ha fet aplicant les tècniques del màrqueting.

Un exemple. Cada candidat del seu partit rebé, a l'inici de la campanya, el 28 de febrer, dues bosses. A dintre hi havia 3 corbates amb dissenys diversos, basats en l'anagrama del partit; tres banderes tricolors, també amb l'anagrama; un paquet de bolígrafs daurats amb l'inevitable anagrama; 15 cassets de vídeo explicant el programa electoral; discos amb l'himne nacional en versió *karaoke* per a acabar els actes; i adhesius, molts adhesius, amb la cara de Supersilvio.

No s'acaba amb això. També hi havia una carta manuscrita amb la declaració "Pel meu país", que significava l'entrada en política del magnat milanès. I una carpeta, que en deien el Vademècum. A dins preguntes i respostes ben classificades per colors i apartats sobre tot allò

Dos anys de processos contra la corrupció a Itàlia han acabat traient del mig la vella classe política i han portat als palaus de govern i al Parlament uns polítics ben poc habituals. Aquesta és la crònica, vista des de Milà, d'una autèntica revolució.

que pot interessar un candidat. Com a final i remat, un plec de cartes en què Silvio Berlusconi recomana ferventment el vot per al candidat que duu la bossa.

En el "kit del candidat", una frase clarivident: "Els electors són els clients del nostre producte, que és Itàlia."

Quan Berlusconi va anunciar la creació del seu Pol de la Llibertat amb la Lliga del Nord i el Moviment Social Italià, va semblar que es tractava d'un exercici d'equilibrisme potser excessiu. Tanmateix, durant la campanya tots han trobat el punt d'acord a espremer la por al comunisme. "Comunista és qui no salte, ho és, ho és!", cridaven enfervorits els lliguistes a la plaça del Duomo. Ho feien amb la tonadeta aquella dels Ultrasur. La de les tombarelles histèriques de Ramón Mendoza quan guanya una copa de garrafa.

En canvi a les primeres hores de la victòria ja es van fer evidents les diferències. El líder lliguista, Umberto Bossi, va amenaçar, tan malcarat com sempre, els seus aliats. "Jo només he signat un pacte pre-electoral i recomane a Berlusconi que ara elabore un programa de govern perquè puguem posar-nos a discutir". Al sud, els neofeixistes de Fini —que al nord competien en llistes diferents a les del Pol de la Llibertat— no eren tan rotunds, però insistien també en la seua part de victòria més que no en el triomf global. Podrà governar Berlusconi en aquestes condicions? El cavaller negre féu poques aparicions, però sempre molt tranquil i reposat. Somriures suaus i ni una paraula més alta que la següent. Té la paella pel mànec. O s'ho creu.

Potser encara hi té el despatx. El local de Bettino Craxi, al número 19 de la plaça del Duomo, es va fer famós durant els judicis de Mans Netes. Ara, des d'allí, el líder defenestrat del Partit Socialista podria veure la gent de la Lliga o els joves participants en la Vigília de la Pastoral Juvenil, que dissabte envaïen les escales de la catedral, unes hores abans de la votació. Però, Craxi, no s'ha vist enlloc. Només en

uns pasquins artesanals des d'on proclama, amb tota la mala intenció, "Jo vote Berlusconi, i tu?".

Què és el berlusconisme? És possible que es tracte d'un fenomen passatger, però, si no ho és, ja perfila el tipus de polític del futur.

Berlusconi no és, per entendre'ns, un Ruiz Mateos. No ho és per la força de la seua màquina de fer política. Però té una cosa en comú amb ell: entra en política quan els seus negocis perillan. Berlusconi ho fa, almenys això assegura Indro Montanelli, director de *La Voce*, perquè "s'ha sentit perdut quan Craxi i el PSI s'han enfonsat. De sobte s'ha vist tot sol davant els seus enemics, el PDS, el director de *La Repubblica*. Ha pensat que ningú no intercediria per ell i s'ha desesperat".

Dit això, una volta a dins, Berlusconi té una ambició i un missatge clars: fer del país una empresa i del consell de ministres una mena de consell d'administració. Per tant, limita la política clàssica a l'indispensable. El seu programa es basa pràcticament només en aspectes econòmics interns (bàsicament desregulacions fiscals) i tota pregunta sobre altres qüestions es desvia-da al llibret electoral. La ideologia? Clarament

Berlusconi pot ser un fenomen passatger o el prototip del polític empresarial del futur. Aliances, programes, col·laboracions... tot es mira des d'una òptica exclusivament pràctica i des de la previsió dels beneficis que aportarà.

dretana. Però recolzada en l'antic líder socialista —que sembla l'autor del disseny de la campanya—. Les aliances? Pragmàtiques. Amb els feixistes i amb la Lliga del Nord, un partit polític amb el qual els seus informatius televisius havien estat particularment durs. Que això és massa contradictori? El món de l'empresa és així.

Una de les característiques més curioses de Berlusconi és que representa aquest nou tipus d'empresari, nascut del contacte estret amb la política. Totes les seues empreses són així de grans, gràcies a haver fet el manifasser amb el seu íntim, Craxi, però també amb la DC i amb qui fes falta. Ara, desapareguda la vella classe política, ell, que n'era el paràsit, apareix com el nou polític. Era el vell règim la crisàlide i ell la papallona? O, simplement, és que en mig any no pot nàixer l'alternativa política d'un sistema rotundament assentat durant mig segle? Però, aleshores, el canvi...

No és a *Il Gattopardo* que es diu allò de "*Tutto cambia perché non cambi nulla*"?

Si és cert que el miracle econòmic italià es

basava en la capacitat de l'oportunitat, hi ha motius per a confiar. Els anuncis de cinema de *La Blancaneu* han aparegut aquests dies amb una llegenda suplementària: "Per un nou miracle italià. Mentre aneu a votar per decidir el destí de la nació, la Blancaneu i els set nans faran de cangurs dels vostres fills".

Antonio Di Pietro, el jutge per excel·lència, l'home que va començar l'operació de neteja de la classe política italiana, acudí a votar diumenge al matí, a les 6.20. Volia evitar, com sempre, les càmeres de televisió.

Umberto Bossi i la Lliga del Nord reclamen per a ells el valor moral d'haver estat la força que més ha fet per eliminar la "partitocràcia".

Un sistema electoral complicat, molt complicat

La batalla italiana va tenir en la lluita contra el sistema electoral una de les seues batalles principals. De fet, el sistema de partits tradicional es va enfonsar quan el 18 d'abril del 1993 Mario Segni i el PDS guanyaren el referèndum "antipartitocràcia" contra l'escrutini proporcional. Conseqüència d'això ha estat l'aprovació d'una nova llei electoral, realment complicada.

Cada votant ha de triar tres paperetes, dues serveixen per a escollir els diputats, i la tercera, els senadors.

Els diputats són 630. D'ells, el 75% són triats de forma directa, i el 25% restant, de forma proporcional. La primera de les llistes serveix per a votar els 475 diputats escollits pel sistema majoritari en col·legis uninominals. Qui més vots trau en cadascun, aquest és el diputat. La segona de les llistes és per als altres 155 diputats, que són escollits segons el sistema proporcional.

És a dir que en la primera llista votes un nom, i en la segona, un partit. El càlcul dels diputats que ixen per aquest segon mètode té base nacional, però es reparteix segons les circumscripcions. Per a acabar-ho de complicar, els partits que no arriben al 4% nacional són eliminats; per als restants s'estableix una figura dita *lo scorporo*, consistent en això: en cada circumscripció es descompta de la llista que ha obtingut el diputat directe un nombre de vots a l'hora d'entrar en el repartiment de diputats proporcionals. Aquest nombre de vots equival al del candidat que ha quedat segon més un. Sempre que no supere el 25% dels vots totals. A partir d'ací comencen a adjudicar-se els diputats.

Però hi ha moltes circumscripcions on, en el sistema majoritari, diversos partits donen suport a un mateix candidat. Què passa aleshores? Que els vots són descomptats segons el vot proporcional de cadascuna de les llistes.

Al Senat el mètode és més comprensible. El candidat més votat en cada circumscripció esdevé senador. I això omple el 75% del Senat. El 25% restant ix d'un repartiment proporcional entre els candidats que no han guanyat.

I encara una última regla. Per a votar a la Cambra dels Diputats has de tenir 18 anys, però per al Senat n'has de tenir 25.

V. P.

La victòria de Berlusconi i els grans canvis que s'han produït a Itàlia no s'expliquen sense la desaparició forçosa dels grans grups polítics que han governat Itàlia des del final de la Segona Guerra Mundial. I aquests partits només han desaparegut sota la pressió dels jutges. Antonio Di Pietro el primer de tots. Des de Milà, des d'un vulgar afer de divorci amb diferències econòmiques entre els protagonistes, els tentacles judicials han desmuntat peça per peça una extraordinària trama de corrupció que ha arrossegat socialistes i democristians i ha deixat camp a córrer per a Berlusconi. En aquest sentit, Berlusconi s'ha aprofitat de l'ambigüitat de ser una part del vell règim (preferit, per tant, de l'aparell i de l'enorme maquinària burocràtica) i de ser, alhora, una cara nova.

Per a entendre el volum de la burocràcia una dada: Correus dona treball a un milió de persones. Un milió.

La Lliga es troba ara en el punt clau de la seua evolució. La primera contesa electoral, la de la Lliga Vèneta en 1989, donà només 8.700 vots. Eren els anys en què Bossi sostenia a Varese una llista autonomista que aconseguí només el 0,1% dels vots. D'aleshores ençà ha plogut molt. A cavall d'una evolució enorme, la Lliga Llombarda ha passat de l'antimeridionalisme a l'etnicitat llombarda i d'ací al projecte de l'estat per al nord. I, probablement, ara al govern. Italians? Llombards? Nordistes? Després del primer congrés de la Lliga Nord, en 1989, s'observa un canvi d'horitzons que ara pot confirmar-se: l'horitzó del moviment ja no és tant l'autonomia regional com la definició d'una nova majoria que permeta de relançar el paper del nord geogràfic com a centre real d'Itàlia. Això explicaria, una mica, aquest estrany ball d'aliances.

Alerta amb els neofeixistes. L'Aliança Nacional, hereva dels *misinos*, ha aconseguit molt bons resultats, ha confirmat el seu ascens i fins i tot ha esgarrapat vots a Berlusconi i a la Lliga al nord, on es presentava per separat.

L'artífex clar d'aquests bons resultats és Giancarlo Fini, el nou *duce*. Gens extravagant, educat, ben vestit i pentinat, discret en les paraules, de llenguatge clar i posat seriós. Mentre les televisions insistien que es definís sobre un possible govern, ell contestava que això de la política és un tema seriós i que no estava disposat a frivoltzar i a dedicar-se a l'espectacle

catòdic. Al darrere d'això, d'aquesta cara atíptica per a un feixista, s'amaga una ideologia incontestable: Itàlia per als italians, desconfieu dels polítics, fora els emigrants, recuperem els territoris italians de Croàcia i Eslovènia, reforcem la unitat nacional, una Itàlia forta en una Europa forta... Fini serà probablement l'exemple a imitar pels feixistes de tot Europa. Més que no pas Le Pen o els irascibles republicans alemanys. Malament.

El centrista Mario Segni va viure un període feliç l'abril del 1993. Aleshores fugí de la Democràcia Cristiana i va promoure el referèndum contra el sistema electoral proporcional. Segni i Occhetto foren els grans guanyadors d'aquell procés electoral que soterrà les restes d'un sistema tocat de mort pels processos judicials. Però només un any després Segni ha vist com les seues esperances es desfeien i restava pràcticament sense marge de maniobra. Somniava a ser el partit frontissa, però els seus diputats no serviran de gran cosa. Els números no els reclamen ni en la hipòtesi d'un trencament de la coalició berlusconiana. És la pitjor de les situacions possibles.

Nit electoral. Al *drugstore* de la plaça del Duomo sis xicots amb adhesius dels progressistes es desesperen al voltant d'uns quants trossos de pizza. Un d'ells diu que se'n anirà a Barcelona "a treballar amb Esquerra Unida". No ho entenen. Cada nova dada que arriba des dels potents televisors que les cadenes han instal·lat a la plaça és una flagel·lació. Especialment quan anuncien una diferència clara entre la Cambra i el Senat, aquest més favorable a l'esquerra. No és pas contradictòria la desil·lusió dels seguidors d'Occhetto, perquè aquesta dada vol dir que els joves han votat en massa Berlusconi. Al Senat, només hi pots votar si tens més de 25 anys. S'espanten amb el vot feixista. "D'on n'ixen tants?". Ja avançada la nit, les paraules del cap del PDS són escoltades en silenci. Occhetto afirma que la coalició de la dreta no aguantarà les tensions internes i que esclatarà. Anuncia noves eleccions aviat.

Els resultats han decebut una esquerra que ha vist passar la seua oportunitat més històrica. Fa uns mesos poca gent dubtava de la victòria del PDS, els més ben preparats, els qui tenien la maquinària més ben untada. Però els Progressistes no han sabut torejar la irrupció de Berlusconi. Els ha deixat clavats en el seu lloc i només li han pogut veure l'esquena mentre corria cap a

Mario Segni, protagonista destacat del referèndum contra la partitocrazia, ha quedat aixafat entre Berlusconi i l'esquerra. El centre no existeix a Itàlia.

El bloc progressista liderat pel Partit Democràtic de l'Esquerra d'Achille Occhetto ha perdut la gran oportunitat de dur les restes del PCI al poder. Difícilment en tindrà cap més.

la presidència del Consell.

És probable que hi haja pesat molt la inèrcia històrica. El vell règim era, sobretot, un règim sostingut per impedir l'arribada al poder dels comunistes. La por, el recel creat durant tants anys pot haver-se expressat encara en una Itàlia que observa, per a bé i per a mal, una clara continuïtat

entre el PCI i el PDS. Per a acabar-ho d'adobar el segon partit de la coalició és Refundació Comunista, que ha heretat els símbols del partit i els llueix amb orgull. Hi ha qui diu que aquesta aliança no ha estat bona per al PDS i que millor hauria estat d'aliar-se amb gent com la Rete i

Panella o prioritzar el paper dels verds, encapçalats per Ripa de Meana. Però la veritat és que Refundació Comunista aporta més vots que no aquests grups i, de fet, ella sola ha superat el cinc per cent dels vots, una barrera infranquejable per als altres. Un altre tema és si Occhetto no s'ha equivocat no forçant una aliança amb els centristes de Segni, el Pacte per Itàlia.

El futur? Confús. Els electors han estat clars donant a Berlusconi un paper central en la vida política italiana. La seua coalició és certament heterodoxa en extrem. Però ell reté una autoritat moral sobre els seus correligionaris. Tots han votat per Berlusconi. Per Berlusconi sol, per Berlusconi i la Lhga, per Berlusconi i l'Aliança Nacional, per qualsevol combinació, però sempre amb Berlusconi al bell mig. Sabrà fer valer aquest detall o es perdrà en la guerra de guerrilles interna?

La gent ha votat la imatge empresarial de Berlusconi. L'home que ha alçat el quart grup d'empreses d'Itàlia. I, profundament, ha votat contra la política. Un dels seus votants era clar, enmig de l'eufòria de la nit electoral: "Fantàstic, però que no dure més de dos anys; després un altre desconegut ha de prendre el relleu". Pot ser la manifestació clara del desencert regnant a Itàlia o la premonició d'un nou estil de pensar la política, i no tan sols a Itàlia.

Els anys ho aclariran. **Vicent Partal (Milà)**